

Helena Söderberg
010-473 55 43
Fredrik Malmberg
010-473 50 00

Till
Arbetsmarknadsdepartementet

Svar på remiss gällande Effektivare tillsyn över diskrimineringslagen – aktiva åtgärder och det skollagsreglerade området (SOU 2020:79)

Sammanfattning

SPSM yttrar sig över de förslag som avser överflyttning av tillsynsansvaret och talerätten för det skollagsreglerade området. SPSM tillstyrker samtliga förslag i denna del av betänkandet. Det är en viktig förändring för myndighetens målgrupp. SPSM lämnar nedan vissa synpunkter som förhoppningsvis kan beaktas i det fortsatta författningsarbetet.

7.2 Överflyttning av tillsynsansvaret och talerätten samt val av sanktioner

SPSM tillstyrker förslaget. SPSM delar utredningens bedömning att det är positivt för barn, elever och vuxenstuderande med funktionsnedsättning att tillsynen av skollagen och diskrimineringslagen för det skollagsreglerade området förläggs inom en myndighet för att möjliggöra en mer likvärdig tolkning och ärendehantering. Skillnader i hanteringen av ärenden som rör kränkande behandling enligt skollagen (2010:800) och diskriminering enligt diskrimineringslagen (2008:567) skulle då begränsas till vad som följer av lag och avgöranden i domstol.

Förslaget innebär därför en viktig förändring för myndighetens målgrupp. SPSM vill dock lämna vissa synpunkter som är lämpligt att ha i beaktande i det fortsatta arbetet med förslaget.

SPSM efterlyser ytterligare överväganden gällande vilka följder förslaget kan få för skolhuvudmännen, däribland SPSM som huvudman för specialskolan, samt för enskilda elever. Utgångspunkten i betänkandet är hur tillsynsmyndigheterna Skolinspektionen respektive Diskrimineringsombudsmannen utövar tillsyn över skollagen respektive diskrimineringslagen samt hur myndigheterna förhåller sig till sina respektive uppdrag. Hur tillsynsmyndigheterna utövar sin tillsyn får dock följder för skolhuvudmännen som tillsynsobjekt och elever och vårdnadshavare som vänder sig till myndigheterna för att påtala brister. SPSM saknar djupare analyser av vilka överväganden som har gjorts ur detta perspektiv i betänkandet.

Skolinspektionen är en välkänd och lättillgänglig myndighet med ett väl utbyggt anmälningsförfarande som hanterar många anmälningar från elever och vårdnadshavare. Skolinspektionen utreder bl.a. anmälningar om brister i rätten till särskilt stöd. I en dom från Hovrätten över Skåne och Blekinge från den 29 april 2020 framgår att brister i skolans arbete med att tillgodose rätten till särskilt stöd för en elev med funktionsnedsättning i somliga fall kan utgöra diskriminering i form av bristande tillgänglighet. Förslaget kan innebära att Skolinspektionen och Barn- och elevombudet även kommer att pröva ärenden där myndigheten har funnit brister i skolans arbete med särskilt stöd mot diskrimineringslagen. Såväl ärenden som rör diskriminering i form av bristande tillgänglighet, trakasserier och sexuella trakasserier kan därmed komma att utredas av Skolinspektionen och Barn- och elevombudet. Såsom beskrivs i betänkandet har Diskrimineringsombudsmannen ett delvis annat arbetssätt än Skolinspektionen vid hanteringen av inkomna anmälningar om trakasserier i skolan. Det är därför sannolikt att förslaget kommer att innebära att antalet ärenden som rör diskriminering på det skollagsreglerade området kommer att öka. Skolinspektionens utredningar kräver gedigna underlag från skolhuvudmännen i form av omfattande utredningar av enskilda elevers skolsituation. I de fall Skolinspektionens utredning visar att det förekommit brister utifrån bestämmelserna i diskrimineringslagen kan vidare Barn- och elevombudet antas vända sig till elevens skolhuvudman för att begära diskrimineringsersättning för elevens räkning. Det kommer troligtvis att resultera i en ökad arbetsbörda för rektorerna och ökade kostnader för skolhuvudmännen.

Sammantaget bedömer SPSM att ändamålet med förslaget är positivt och att fördelarna för myndighetens målgrupp överväger avsaknaden av djupare överväganden om konsekvenser för skolhuvudmännen. SPSM efterlyser dock ytterligare överväganden ur detta perspektiv i det fortsatta arbetet med förslaget.

7.3 Bestämmelserna i andra kapitlet diskrimineringslagen

SPSM tillstyrker förslaget. SPSM delar utredningens bedömning att fördelarna med att behålla bestämmelserna i andra kapitlet diskrimineringslagen överväger nackdelarna eftersom det bidrar till en sammanhållen diskrimineringslagstiftning. SPSM vill dock uppmärksamma regeringen på att det finns vissa praktiska svårigheter med att behålla likartade bestämmelser, som är avsedda att tillämpas på ett likartat sätt av skolorna och skolhuvudmännen, i två olika lagar. Det är viktigt att säkerställa att inte enskilda bestämmelser i exempelvis diskrimineringslagen ändras utan att det sker följdändringar i motsvarande bestämmelser i skollagen.

7.4 Ideella föreningars talerätt

SPSM tar inte ställning till förslaget om talerätt för ideella föreningar, men vill lämna följande synpunkter. Förslaget i 7.2 i betänkandet, som SPSM tillstyrker,

innebär att rätten att föra talan om diskrimineringsersättning för barn och elever inom det skollagsreglerade området överförs från Diskrimineringsombudsmannen till Skolinspektionen. Med hänsyn till de skillnader i de två myndigheternas arbetssätt som beskrivits ovan kan detta få vissa praktiska konsekvenser för barn, elever och skolhuvudmän. SPSM vill därför lyfta fram att det är viktigt att regeringen ser över om utformningen av bestämmelserna som styr ideella föreningars talerätt bör förändras med hänsyn till de förändringar som föreslås avseende tillsynsansvaret. SPSM noterar att det är viktigt att talerätten för ideella föreningar utformas så att den enhetliga praxis och de samordningsvinster som utredningen lyfter fram som skäl för en överflyttning av tillsynsbestämmelserna får avsedd effekt.

7.5 Särskilda frågor

SPSM tillstyrker förslaget.

7.6 Aktiva åtgärder

SPSM tillstyrker förslaget. SPSM bedömer att det är positivt att bestämmelserna om aktiva åtgärder mot kränkande behandling i skollagen samordnas med motsvarande bestämmelser om aktiva åtgärder mot diskriminering i diskrimineringslagen. Såsom framförts under 7.3 vill dock SPSM återigen uppmärksamma regeringen på att det finns praktiska svårigheter med att samordna bestämmelser om kränkande behandling och diskriminering på det skollagsreglerade området samtidigt som bestämmelserna ska stå kvar i olika lagar. Såsom framförs i betänkandet har bestämmelserna om aktiva åtgärder även tidigare varit samordnade, men då bestämmelserna i diskrimineringslagen ändrades gjordes inte några följdändringar i skollagen. Det är viktigt att säkerställa att ändringar i exempelvis diskrimineringslagen efterföljs av följdändringar i skollagen.

7.7 Föreskriftsrätt för aktiva åtgärder

SPSM tillstyrker förslaget. Det är lämpligt att Skolverket, som har ingående kunskaper om såväl gällande lagstiftning som skolans verksamhet, där föreskrifterna ska tillämpas, får i uppdrag att utarbeta föreskrifter. SPSM delar bedömningen att det är viktigt att Skolverket samverkar med Diskrimineringsombudsmannen och Skolinspektionen vid arbetet med att ta fram föreskrifter för att få del av de andra myndigheternas expertkunskap. Såsom SPSM redogör för nedan, avsnitt 7.8, kan det även vara lämpligt att även SPSM deltar i en sådan samverkan för att bidra med kunskap om hur diskriminering kan ta sig uttryck för barn, elever och vuxenstuderande med funktionsnedsättning.

Föreskrifterna bör utformas som allmänna råd, eftersom skolhuvudmännen är väl förtrodda med att arbeta med allmänna råd. De allmänna råden får gärna innehålla

exempel på hur de aktiva åtgärderna utifrån de båda lagarna kan dokumenteras på ett samlat sätt för att undvika dubbeldokumentation.

Det är lämpligt att de allmänna råden även innehåller stöd för huvudmannens arbete med att hantera anmälningar om upplevd diskriminering inom ramen för huvudmannens egen klagomålshantering. Skolinspektionen överlämnar redan en del ärenden gällande kränkande behandling till huvudmännens klagomålshantering; exempelvis om uppgifterna är vaga eller anonyma. Det är rimligt att anta att även ärenden där det finns uppgifter om upplevd diskriminering kan komma att utredas och åtgärdas direkt av skolhuvudmännen.

Det är viktigt att arbetet med föreskrifter inleds skyndsamt med hänsyn till att överflyttningen föreslås äga rum den 1 juli 2022. Föreskrifterna behöver finnas tillgängliga när de nya bestämmelserna träder i kraft så att huvudmännen erbjuds erforderligt stöd i sitt arbete med att tillämpa bestämmelserna. Det finns i annat fall en risk för att skolhuvudmännen inte har klart för sig hur en anmälan ska utredas.

7.8 Kompetenshöjning för Skolinspektionen och samverkan mellan myndigheterna

SPSM tillstyrker förslaget. SPSM vill lyfta fram att det är lämpligt att även SPSM ingår i en sådan samverkan för att kunna bidra med kunskap om hur diskriminering kan ta sig uttryck för barn, elever och vuxenstuderande med funktionsnedsättning. SPSM kan bl.a. bidra med kunskap om hur skolorna kan arbeta för att skapa tillgängliga lärmiljöer och hur behoven ser ut för barn, elever och vuxenstuderande med funktionsnedsättning. Sådan kunskap bör vara värdefull för såväl Skolinspektionens tillsyn över diskrimineringslagen som för Skolverket vid arbetet med allmänna råd.

8.1.1 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

SPSM tillstyrker förslaget, men vill särskilt betona att Skolverkets föreskrifter och allmänna råd behöver tas fram skyndsamt så att de finns på plats då bestämmelserna träder i kraft.

9. Konsekvenser av förslagen

Av betänkandet framgår att förslaget att flytta tillsynen av skollagsreglerad verksamhet till Skolinspektionen framförallt berör Skolinspektionen, Diskrimineringsombudsmannen och Skolverket. SPSM bedömer att förslaget även berör samtliga skolhuvudmän. Såsom angetts ovan skulle sannolikt en överflyttning av tillsynsbestämmelserna resultera i ett ökat antal tillsynsärenden hos berörda huvudmän. Det kommer sannolikt även få ekonomiska konsekvenser för skolhuvudmännen.

I betänkandet anges att förslagen inte kommer att få några konsekvenser för Sveriges skyldigheter i förhållande till internationella åtaganden om mänskliga rättigheter. SPSM saknar i denna del en fördjupad beskrivning av vilka överväganden som har gjorts ur ett funktionsrättsperspektiv, däribland utifrån FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning.

För Specialpedagogiska skolmyndigheten

Fredrik Malmberg

Generaldirektör

Sakkunniga i detta ärende har varit Josefine Esbjörnsson, Eva Klubb Degsell och Jenny Nilsson. Föredragande har varit Helena Söderberg.